



Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevan asetuksen muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 33 a §:ssä on säädetty asetuksessa määriteltyjen sosiaali- ja terveystalvelujen enimmäismaksujen euromäärien indeksitarkistuksista. Asiakasmaksuasetusta ehdotetaan muutettavaksi indeksisääntelyssä määritellyn indeksitarkistusmenettelyn mukaisesti.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Taustaa

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992, *jäljempänä asiakasmaksulaki*) 1 §:n mukaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Asiakasmaksulainsäädännössä on säädetty tietyt sosiaali- ja terveystalvelut asiakkaille maksuttomiksi, tiettyjen palvelujen maksuja koskevista maksujen enimmäismääristä sekä tiettyjen palvelujen osalta, että hyvinvointialue saa periä palveluista kohtuullisen maksun. Kun hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki tai HUS-Yhtymä perivät asiakasmaksuja, perittävien asiakasmaksujen suuruutta rajoittaa aina myös asiakasmaksulain 2 §:ssä ilmaistu sääntö siitä, että asiakasmaksu voi olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Asiakasmaksulainsäädäntöön sisältyy nykyisellään niiden maksujen osalta, joiden enimmäiseuromääristä on säädetty joko asiakasmaksulaissa tai asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992, *jäljempänä asiakasmaksuasetus*) indeksisääntely, jonka tavoitteena on huomioida maksujen euromäärissä yleinen kustannuskehitys siten, että maksut pysyvät kuitenkin suhteessa asiakkaiden tuloihin heidän kannaltaan kohtuullisina. Sääntely velvoittaa tekemään asiakasmaksulainsäädännössä oleviin euromääriin indeksitarkistukset joka toinen vuosi joko kansaneläke- tai työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Asiakasmaksuja ja maksukattoa tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti, muita euromääriä työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

Asetuksenantovaltuudet ja asiakasmaksuasetuksen indeksitarkistuksia koskeva sääntely

Asiakasmaksulain 2 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää muun muassa palvelusta perittävän maksun enimmäismäärä sekä maksun tarkistamisesta indeksin



Karin Koistinen
Hallitussihteeri

VN/31407/2025

muutoksen mukaisesti. Asiaksmaksuasetus sisältää runsaasti yksittäisten palvelujen maksujen enimmäiseuromääriä koskevaa sääntelyä sekä erillissääntelyä kyseisten maksujen indeksitarkistuksista.

Indeksitarkistuksia koskevaa sääntelyä on asetuksen 33 a §:ssä. Kyseisen §:n 1 momentin mukaan asiaksmaksuasetuksen 3 §:n 5 momentissa, 7 §:ssä, 8 §:n 1 momentissa, 8 a §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 ja 2 momentissa, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentissa, 13 §:n 1 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 20 §:n 2 momentissa ja 23 §:ssä säädettyjä euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti käyttäen kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Indeksillä tarkistettut euromäärät pyöristetään lähimpään 0,10 euroon.

Indeksitarkistuksessa käytetään tarkistusvuodelle, eli tässä tapauksessa vuodelle 2025, vahvistettua kansaneläkeindeksin pistelukua, jota verrataan sen vuoden pistelukuun, jolloin euromääriä viimeksi tarkistettiin, eli tässä tapauksessa vuoden 2023 indeksin pistelukuun. Kansaneläkeindeksin pisteluku vuonna 2023 oli 1805. Vuonna 2025 kansaneläkeindeksin pisteluku oli 1930, joka on siis noin 6,93 prosenttia suurempi kuin vuoden 2023 pisteluku.

Asiaksmaksuasetuksen 33 a §:ssä säädetään myös indeksitarkistettujen maksujen enimmäiseuromäärien julkaisemisesta. Kyseisen säännöksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on julkaistava indeksillä tarkistettut euromäärät Suomen säädöskokoelmassa tarkistusvuoden marraskuun aikana. Säännöstä voidaan pitää oikeudellisesti ongelmallisena asetuksiin liittyvän *subdelegointikiellon* perusteella. Subdelegointikiellolla viitataan siihen, ettei asetuksen antaja (tässä tapauksessa valtioneuvosto) voi lähtökohtaisesti siirtää sille esimerkiksi muulla lailla (tässä tapauksessa asiaksmaksulailla) osoitettua lainsäädäntövaltaa edelleen (ks. PeVM 10/1998 vp, lainkirjoittajan opas jakso 13.4). Valmistelussa syntynyt näkemys on, että tällainen kielletty lainsäädäntövallan siirto voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos sosiaali- ja terveysministeriö voisi ilmoituksellaan asiaa koskevan nimenomaisen asetuksenantovaltuuden tällä hetkellä puuttuessa asiaksmaksulaista säännellä asiaksmaksuasetuksessa määriteltyjen maksujen enimmäismäärät. Vuosien kuluessa vakiintunut käytäntö on ollut muuttaa asetuksessa mainittuja maksujen euromääriä indeksitarkistusten edellyttämällä tavalla valtioneuvoston asetuksella. Koska asiaksmaksulaissa oleva asetuksenantovaltuus mahdollistaa maksujen enimmäismääristä säätämisen asetuksella, on perusteltua menetellä näin asetuksessa säädettyjen maksujen enimmäiseuromäärien osalta tälläkin kertaa.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä syksyllä 2025. Asetus on tarkistettu oikeusministeriön laintarkastuksessa. Hyvinvointialueneuvottelukuntaan on oltu valmisteilla olevasta asetuksesta yhteydessä ja todettu yhteisesti, ettei neuvottelukunnan tarvitse käsitellä asiaa.

Muutoksessa on kyse voimassa olevan lainsäädännön indeksitarkistusmenettelyn käytännön toimeenpanosta. Kyseessä katsotaan siten olevan tilanne, jossa yleensä asetusten valmisteluun liittyvästä kuulemisvelvoitteesta on voitu poiketa. Kuulemisvelvoitteesta voidaan kuulemisoppaan mukaan poiketa, jos siihen on perusteltu syy. Tällaiseksi syyksi on asetusta valmisteltaessa katsottu indeksitarkistusten johtuminen nykyisin jo voimassa olevasta lainsäädännöstä.



Karin Koistinen
Hallitussihteeri

VN/31407/2025

3 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetaan, että asiakasmaksuasetuksessa säädettyjä palveluista perittävien asiakasmaksujen enimmäiseuromääriä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Tämä tarkoittaisi, että asiakasmaksujen asetuksessa säädettyihin enimmäiseuromääriin tehtäisiin 6,93 prosentin suuruinen korotus siten, että indeksillä tarkistettut euromäärät pyöristettäisiin lähimpään 0,10 euroon.

Indeksillä tarkistettut enimmäiseuromäärät ilmenevät asetuksesta sekä liitteenä olevasta taulukosta.

Indeksitarkistuksen lisäksi asetusmuutoksen yhteydessä poistettaisiin ylimääräinen tavuviiva asetuksen suomenkielisestä 8 a §:n 1 momentista sekä lisättäisiin kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain ja lastensuojelulain säädösviittauksiin niistä puuttuvat säädösnumerot asetuksen 14 ja 20 §:ssä sekä suomen- että ruotsinkieliseen asetustekstiin.

4 Pääasialliset vaikutukset

Indeksitarkistusten seurauksena asiakasmaksuasetuksessa säädettyjen, pääasiassa terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen enimmäiseuromäärät nousisivat maksun nykyisestä määrästä riippuen 0,80–21,10 euroa pois lukien tietyistä lastensuojelulain mukaisista palveluista lapsen tai nuoren tuloista perittävä enimmäismaksu, joka nousisi 141,90 euroa. Asiakasta suojaisi jatkossakin asiakasmaksulain mukainen maksukatto, joka rajoittaa tasasuuruisten terveydenhuollon maksujen sekä lyhytaikaisen laitospalvelun maksujen perimistä kalenterivuoden aikana. Asiakasmaksulain mukainen maksukatto kasvaisi samanaikaisesti tehtävän indeksitarkistuksen seurauksena 53 euroa ja olisi 815 euroa vuonna 2026. Maksukaton enimmäiseuromäärästä ei kuitenkaan säädetä asiakasmaksuasetuksessa, vaan asiakasmaksulaissa. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa erillisen ilmoituksen asiakasmaksulaissa säädettyjen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen ja muiden laissa säädettyjen euromäärien indeksitarkistuksista marraskuun 2025 aikana, ja myös ilmoituksessa mainitut enimmäiseuromäärät tulevat voimaan samaan aikaan kuin nyt asiakasmaksuasetukseen ehdotetut muutokset.

Indeksitarkistusten vaikutuksia hyvinvointialueiden maksutuottoihin on arvioitu SISU-mikrosimulointimallin SOTE-SISU-laajennuksella. Arvioihin sisältyy epävarmuutta ja niitä voi pitää suuntaa antavina. Arvioissa on oletettu, että hyvinvointialueet perisivät sekä ennen indeksitarkistusta että indeksitarkistuksen jälkeen voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaiset enimmäismaksut. Hyvinvointialueella on itsehallintoonsa perustuva oikeus periä myös pienempiä maksuja kuin laissa tai asetuksessa on säädetty. Tämä voi vaikuttaa arvioiden vaikutusten tosiasialliseen toteutumiseen. Tasasuuruisia asiakasmaksuja koskevissa arvioissa on huomioitu indeksitarkistukset myös asiakasmaksulaissa säädettyyn asiakasmaksukattoon.

Nykyisen indeksisääntelyn perusteella tehtävät indeksitarkistukset laissa ja asetuksessa säädettyihin tasasuuruisiin asiakasmaksuihin kasvattaisivat hyvinvointialueiden maksutuottoja arviolta noin 52 miljoonaa euroa. Laissa säädettyistä tasasuuruista maksuista arvio pitää sisällään indeksitarkistuksen ainoastaan lyhytaikaisen laitoshoidon ylläpitomaksuun, joka peritään maksukaton ylittymisen jälkeen, ja josta säädetään asiakasmaksulain 6 a §:ssä. Kun huomioidaan ainoastaan niihin tasasuuruisiin maksuihin, joista säädetään asiakasmaksuasetuksessa, esitettävät indeksitarkistukset, hyvinvointialueiden maksutuotot kasvaisivat arviolta noin 48 miljoonaa euroa. Tässäkin arviossa asiakasmaksukaton indeksitarkistus vuodelle 2026 on huomioitu, jotta laskelma antaisi mahdollisimman luotettavan



Karin Koistinen
Hallitussihteeri

VN/31407/2025

arvion maksutulojen kasvusta. Indeksitarkistuksista saatavaa lisätuloa ei huomioida hyvinvointialueiden valtionrahoituksessa ennakollisesti. Maksuihin tehtäviä indeksikorotuksia koskevien muutosten tarkoituksena on pitää asiakasmaksutuloilla rahoitettu osuus hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevista palveluista ennallaan, eli kustannustason muuttumista vastaavalla tasolla.

Asetuksessa säädettyjen maksujen indeksitarkistusten lisäksi samanaikaisesti tehdään indeksitarkistukset myös asiakasmaksulaissa säädettyihin tulosidonnaisiin asiakasmaksuihin koskeviin vähimmäiskäyttövaroihin ja tuloarajoihin. Vähimmäiskäyttövaralla tarkoitetaan asiakkaalle minimissään kuukausittain hänen omaan käyttöönsä jätettävää rahaa, joka koskee pitkäaikaista laitoshoidoa ja perhehoitoa sekä ympärivuorokautista palveluasumista. Tuloarajat taas määrittelevät rajat, jota pienemmistä tuloista maksua ei peritä jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua saavalta (kuten kotihoidon asiakkaalta). Tulosidonnaisten asiakasmaksujen vähimmäiskäyttövarojen ja tuloarajojen indeksikorotukset vähentäisivät hyvinvointialueiden maksutuottoja arviolta noin 12 miljoonalla eurolla. Arvio kuvaa muutoksen välitöntä vaikutusta, kun oletetaan, että asiakkaiden maksujen määrittämisessä käytetyt tulot eivät muutu. Tosiasiassa asiakkaiden tulot kasvavat ajassa ja ilman indeksitarkistuksia esimerkiksi jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta perittävän maksun tuloarajat jäisivät jälkeen maksujen perusteena käytettävien tulojen kehityksestä. Tämän seurauksena asiakkaiden maksut kasvaisivat vähitellen suhteettomasti sääntelyn tavoitteisiin nähden.

Asiakkaan kannalta maksujen indeksikorotukset todennäköisesti lisääisivät jossain määrin asiakasmaksuasetuksessa säädettyihin maksuihin kuluvaan rahasummaa. Nykyinen indeksisääntely on rakennettu siten, että se seuraa lähtökohtaisesti saman indeksin kehitystä kuin keskeiset sosiaali- ja terveystaloudelliset saavien asiakkaiden saamat etuudet. Siten indeksitarkistusten seurauksena kasvava euromääräinen maksurasitus ei lähtökohtaisesti tarkoita maksurasituksen kasvua suhteessa asiakkaan tuloihin myöskään kyseisiä etuuksia saavilla.

Nyt käsillä olevan asetusmuutoksen vaikutusten kannalta on kuitenkin keskeistä, että eräisiin kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottuihin etuuksiin ei tehdä indeksitarkistuksia vuosina 2024–2027. Näitä etuuksia ovat muun muassa yleinen asumistuki, opintoraha, työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, sairauspäiväraha ja vanhempainpäiväraha. Sellaisten henkilöiden kohdalla, joiden toimeentulo koostuu pääosin edellä mainituista etuuksista, maksuihin esitetyt indeksitarkistukset kasvattaisivat asiakasmaksujen tasoa suhteessa henkilön tuloihin. Tämä tarkoittaisi, että indeksitarkistusten jälkeen ne edellä mainittuja etuuksia saavat henkilöt, jotka käyttävät julkisen terveydenhuollon palveluja, käyttäisivät nykytilanteeseen nähden suhteellisesti suuremman osan tuloistaan asiakasmaksujen maksamiseen. Eläkkeisiin tehdään normaalisti indeksitarkistukset vuosina 2024–2027 eli tilanne ei vaikuttaisi niihin henkilöihin, joiden pääasiallinen tulolähde on eläke.

Yhteenvetona indeksitarkistuksen vaikutuksesta asiakkaisiin voidaan todeta, että maksujen arvioidaan olevan myös indeksitarkistusten jälkeen kohtuullisella tasolla. Valmistelussa on kuitenkin tunnistettu, että indeksitarkistusten seurauksena tapahtuva maksujen euromääräinen kasvu voi yksilöllisissä tilanteissa aiheuttaa haasteita erityisesti pienituloisille henkilöille. Asiakasmaksulainsäädännössä on säädetty asiakkaan suojaakeinoista, joilla kohtuuttomia tilanteita on mahdollista hallita.



Karin Koistinen
Hallitussihteeri

VN/31407/2025

5 Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026.

6 Päätösesitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta.



Karin Koistinen
Hallitussihteeri

VN/31407/2025

Liite: taulukko asetuksessa olevien maksujen indeksitarkistuksista

Palvelu	Asiakas- maksu- asetuksen pykälä	Enimmäis- maksutaso 1.1.2025	Uusi enimmäismaksu- taso 1.1.2026
Kotisairaanhoido			
lääkäri tai hammaslääkäri	3 §	25,8	27,6
muu henkilö	3 §	16,4	17,5
Tk-lääkärin vastaanotto			
vuosimaksu	7 §	56,4	60,3
käyntimaksu	7 §	28,2	30,2
päivystysmaksu	7 §	38,7	41,4
Terveyskeskuksen yksilökohtainen fysioterapia	7 §	18,6	19,9
Sairaalan poliklinikkamaksu	8 §	66,7	71,3
Päiväkirurgian maksu	8 a §	218,7	233,8
Suun ja hampaiden tutkimus ja hoito			
perusmaksu, suuhygienisti	9 §	13,8	14,8
perusmaksu, hammaslääkäri	9 §	17,9	19,1
perusmaksu, erikoishammaslääkäri	9 §	26,3	28,1
Kuvantamistutkimukset			
hammaskuva	9 §	11,5	12,3
panoraamaröntgen	9 §	25,8	27,6
Ehkäisevä hoito: SC-ryhmän suun terveyden edistämisen toimenpiteet	9 §	11,5	12,3
Maksu tutkimuksesta, hammastarkastuksesta ja sairauksien hoidosta toimenpiteeltä vaativuusluokan mukaan			
0–2	9 §	11,5	12,3
3 ja 4	9 §	25,8	27,6
5–7	9 §	51,2	54,7
8–10	9 §	75	80,2
11–	9 §	105,2	112,5



Karin Koistinen
Hallitussihteeri

VN/31407/2025

Proteettiset toimenpiteet			
proteesin pohjaus	9 §	75	80,2
proteesin korjaus	9 §	51,2	54,7
akryyliosa- ja kokoproteesi	9 §	250,9	268,3
kruunut ja sillat hampaalta	9 §	250,9	268,3
rankaproteesi	9 §	304,5	325,6
Sarjassa annettava hoito	11 §	18,6	19,9
Lyhytaikainen laitoshoido			
psykiatrian hoitopäivämaksu	12 §	30,7	32,8
hoitopäivämaksu perusterveydenhuollossa	12 §	66,9	71,5
hoitopäivämaksu erikoissairaanhoidossa	12 §	66,9	71,5
Päivä- ja yöhoidon maksu perusterveydenhuollossa	13 §	30,7	32,8
Päivä- ja yöhoidon maksu erikoissairaanhoidossa	13 §	30,7	32,8
Kuntoutushoidon maksu	14 §	23	24,6
Lastensuojelun maksut	20 §	2048,6	2190,5
Lääkärintodistus	23 §	56,7	60,6
Lääkärintodistus ajo-oikeutta varten	23 §	68,1	72,8